

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de erroribus Pelagianorum, de Gratia, de
Iustificatione & Merito, de Virtutibus Theologicis, & quatuor Cardinalibus,
ac de ineffabili mysterio Incarnationis

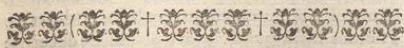
Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. I. Vtrum ad actum internum fidei requiratur pia motio voluntatis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77342](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77342)

scripturarum libris, qui jam Canonici appellantur, didici hunc timorem honoremque deferre, ut earum nullum Authorem aliquid errasse firmissimè credam. Si autem aliquid in eis invenero quod videatur contrarium veritati, nihil aliud quàm mendosum codicem esse, vel non assecutum interpretationem quod dictum est, vel minimè me intellexisse non ambigam. Alios autem ita lego, quantalibet sanctitate vel doctrinâ polleant, ut non ideo verum putem, quia ipsi ita senserint, sed quia per alios Authores, vel Canonicos, vel probabiles rationes, quia à verò non aberrant, mihi persuadere poterunt.

DISPUTATIO VI.

De actu fidei interno.

Ad quæst. 2. D. Thomæ.

CVM actus virtutis speciem desumat ab objecto, ipsumque habitum virtutis specificet, atque ita sit medius inter utrumque, post exactam objecti nostræ fidei considerationem, statim occurrit consideratio actus illius. Hic autem est duplex, internus nimirum, cujus definitio est, quod sit assensus firmus, in autoritate Dei obscurè revelantis fundatus; & externus, qui nihil aliud est, quàm exhibitio signi aliquis sensibilis, quo internus fidei actus declaratur. De primo agemus in hac disputatione; de secundo in sequenti.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ad actum internum fidei requiratur pia motio voluntatis?

PArtem negantem tenent Scotus in 3. dist. 25. quæst. 1. & 2. Holcot in 1. quæst. 1. art. 1. & Picus Mirandulanus in Apologia, quæst. 8. diverso tamen ducti fundamento: duo enim ultimi existimant intellectum cogi ad assentiendum per motiva credibilitatis, non minus quàm cogatur ad assensum conclusionum propter demonstrationem; unde sicut assensus scientificus non exigit piam motionem voluntatis, ita nec assensus fidei. Scotus verò docet ad actum fidei sufficere quod voluntas ad illum merè negativè se habeat, seu quod illi non resistat; minimè verò requiri quod intellectum ad assentiendum veritatibus revelatis positivè applicet, ac determinet. Pro defensione affirmativæ sententiæ, quæ communis est apud Theologos,

Dico, ad actum internum fidei requiri motionem voluntatis, quâ determinet & moveat intellectum, ut credat id quod ipsi cum obscuritate proponitur.

Probatur primò ex Scriptura: nam ad Rom. 10. dicitur: *Corde creditur ad iustitiam*, id est, voluntate movente & applicante ad credendum, ut explicat D. Thomas ibidem lect. 2. & Isaiæ 6. & Joan. 12. infidelitas Iudeorum adscribitur duritiæ cordis, id est obstinate voluntati. Item Lucæ 24. sic Christus increpavit duos Discipulos euntes in castellum Ematis: *O stulti, & tardi corde ad credendum!* id est, quorum voluntas ad credendum tardè & difficilè se determinat. Denique

Tom. IV.

A Actuum 16. dicitur de Lidia Purpuraria: *Dominus aperuit ei cor, ut intenderet, & crederet his quæ dicebantur à Paulo*: ubi per cor significatur voluntas, quæ priùs tangi & immutari debet per auxilium gratiæ, quàm intellectus præbeat assensum veritatibus revelatis. Unde in Concilio Arausicano can. 5. asseritur, initium fidei, sive credulitatis affectum (qui est ipsa pia motio voluntatis) dari nobis per Spiritum Sanctum.

Probatur secundo ex Augustino Tract. 36. in Joannem, ubi sic ait: *Intrare quisquis in Ecclesiam potest nolens, accedere ad altare potest nolens, sed credere non potest nisi volens*. Ergo ex Augustino actus fidei est voluntarius, subindeque supponit motionem & determinationem voluntatis, applicantis intellectum ad credendum.

Probatur tertio: Assensus fidei est liber, non solum quoad exercitium, sicut actus scientiæ & intelligentiæ, sed etiam quoad specificationem, sive in ratione assensus potius quàm dissensus: Ergo requirit necessariò piam motionem voluntatis, ratione cujus determinetur intellectus ad illum, tam quoad specificationem, quàm quoad exercitium. Consequentia est legitima: omnis enim actus liber intellectus, formaliter quâ liber est, dependet à voluntate, & indiget ejus determinatione. Antecedens verò probatur primò ex Tridentino sess. 6. cap. 4. dicente, quod hi qui

Custificantur, *Liberè moventur in Deum, credentes vera esse quæ divinitus revelata & promissa sunt*: Ergo ex Tridentino actus fidei est liber, etiam quoad specificationem. Secundo probatur idem Antecedens ratione: Positis omnibus motivis ad credendum, non solum non necessitatur homo ad eliciendum actum circa res fidei, sed nec etiam ad eliciendum actum assensus potius quàm dissensus: unde Christo & Apostolis prædicantibus, & miracula facientibus, quidam mysteriis nostræ fidei assentiebant, alij verò dissentiebant; juxta illud Act. 28. *Cum audissent resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant; quidam verò dixerunt, audiemus te de hoc iterum; quidam verò viri adherentes ei, crediderunt*: Ergo assensus fidei est liber, non solum quoad exercitium, sed etiam quoad specificationem. Tertiò, Actus fidei, si adsint conditiones omnes requisitæ ad meritum, est meritorius non solum quoad exercitium actus, sicut actus scientiæ, sed etiam quoad specificationem, & ex parte objecti, sicut actus virtutum moralium, ut docet D. Thomas hic art. 9. & patet ex illo ad Rom. 4. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam*: est etiam laudabilis, juxta illud Lucæ 1. *Beata quæ credidisti*, & istud Joan. 20. *Beati qui non viderunt, & crediderunt*: Ergo talis assensus, vel actus fidei, voluntarius & liber est quoad specificationem, & non solum quoad exercitium; actus enim eo modo, quo est meritorius & laudabilis, debet esse liber, cum libertas per se ad meritum & laudabilitatem actuum humanorum requiratur. Denique est speciale præceptum de præbendo assensu mysteriis nostræ fidei sufficienter propositis: At præceptum non datur de actibus necessariis, sed de liberis: Ergo &c.

E Quarto suaderi potest conclusio. Intellectus non determinatur sufficienter ad credendum, ab objecto sibi proposito: Ergo ut credat, indiget motione & determinatione voluntatis. Consequentia patet: intellectus enim solum potest determinari ab objecto, vel à voluntate. Antecedens probatur: Objectum non determinat suffi-

Pp ij

cienter ad assentiendum, nisi videatur in se immediate, ut constet in primis principiis, & in his quæ experimur, vel per necessariam consequentiam inferatur ex principiis visis, seu clarè cognitis, ut patet in conclusionibus scientificis. Sed objectum fidei nullo istorum modorum evidenter cognoscitur à nobis, cum tale objectum sit veritas obscurè revelata, tum in seipsa, tum in causis & effectibus sibi intrinsicis: Ergo intellectus non determinatur sufficienter ad credendum ab objecto sibi proposito. Hanc rationem insinuat S. Thomas quæst. præcedenti, art. 4. ubi sic discurre: *Fides importat assensum intellectus ad id quod creditur. Assentit autem intellectus alicui dupliciter: uno modo quia ad hoc movetur ab ipso objecto, quod est vel per seipsum cognitum, sicut patet in principiis primis quorum est intellectus; vel est per aliud cognitum, sicut patet de conclusionibus, quarum est scientia: alio modo intellectus assentit alicui non quia sufficienter moveatur ab objecto proprio, sed per quandam electionem voluntarie declinans in unam partem, magis quam in aliam. Et siquidem hæc sit cum dubitatione & formidine alterius partis, erit opinio: si autem sit cum certitudine, & absque tali formidine, erit fides.*

6. Hæc ratio probat contra Scotum, non sufficere, voluntatem negativè se habere, ut intellectus eliciat assensum fidei potius quam dissensum: nam voluntas negativè se habens, non supplet id quod requiritur ex parte objecti, ut determinet intellectum ad ejus assensum, nempe illius evidentiam; negatio enim supplet non potest defectum positivi, nec magis determinat ad assensum quam ad dissensum.

7. Objicies primò: Potentia non impedita potest per se ferri in objectum sibi sufficienter ad motum & propositum; ut patet inductione facta per omnes potentias, saltem quæ naturaliter & necessario agunt, quomodo certum est intellectum agere; solius quippe est voluntatis, positæ omnibus ad agendum necessariis, posse agere, vel non agere: Ergo non debet intellectus à voluntate moveri & impelli ad credendum, quando objectum fidei illi sufficienter proponitur, sed satis est illum non impediri, subindeque quod voluntas ad hoc merè negativè se habeat.

8. Hoc est præceptum Scoti fundamentum, cui facile responderetur, potentiam quidem non impeditam ferri ex se in objectum sufficienter propositum, quando objectum eam prorsus determinat: hoc autem nunquam intellectui contingit, nisi quando objectum illi ita evidenter proponitur, ut non possit assensum suum cohibere; adeoque quia objectum fidei, quantumlibet sufficienter propositum, semper manet obscurum & inevidens, ideo intellectum non potest determinare, sed ad hoc pia aliqua motio voluntatis omnino requiritur.

9. Objicies secundò: Fides stare potest cum evidentia in attestante, ut disputatione præcedenti ostendimus: Ergo & haberi absque pia motione voluntatis; nam in quo est hæc evidentia, non est necessaria pia voluntatis affectio: unde licet in demonibus sit fides, cum de illis dicat D. Jacobus quod *credunt & contremiscunt*, tamen quia habent evidentiam in attestante, & convincuntur evidentia signorum & miraculorum, ibi non intervenit motio aliqua voluntatis, determinantis eorum voluntatem ad credendum, sed credunt veluti inviti, & coacti.

A Respondeo concessò Antecedente, negando Consequentiam: licet enim aliquis habeat evidentiam in attestante de aliqua veritate, quia tamen veritas in se obscura est, & non visa, non potest de se efficaciter & infallibiliter determinare intellectum ad assensum, atque adeò postulat aliquid quod suppleat ejus insufficientiam; & hoc est pia motio, seu affectio voluntatis, ut supra ostensum est. Unde ad illud quod subiungitur de demonibus, qui teste D. Jacobo credunt & contremiscunt, dicendum est, quod quamvis in illis non sit pia affectio voluntatis, quia non credunt fide laudabili, & infusa, quæ sit donum Dei, sed aliquo modo coacta, in illis tamen est actus voluntatis quo volunt credere, ut docet D. Thomas infra quæst. 5. art. 2. ubi sic discurre: *Quod voluntas moveat intellectum ad assentiendum, potest contingere ex duobus: uno modo ex ordine voluntatis ad bonum, & sic credere est actus laudabilis: alio modo quia intellectus convincitur ad hoc quod iudicet esse credendum his quæ dicuntur, licet non convincatur per evidentiam rei. Et postea concludit quod in fidelibus Christi laudatur fides secundum primum modum; & secundum hoc non est in demonibus, sed solum secundo modo. Sentit ergo etiam demonis intellectum assentire rebus creditis propter imperium voluntatis, & voluntatem movere ejus intellectum ad assentiendum mysterijs fidei, non quidem ex ordine voluntatis ad bonum, sed quia intellectus convincitur ex miraculis & alijs signis, ad iudicandum illis esse credendum: sicut motio voluntatis ad credendum requiritur in eo qui ob signa manifesta credit mortem patris, aut aliam rem sibi exosam & nocivam, quamvis nullà pià affectione & complacentià circa ipsam moveatur.*

Objicies tertio: Voluntas non potest movere intellectum ad assentiendum potius quam ad dissentiendum rebus fidei: Ergo ad talem assensum non indiget intellectus pià motione voluntatis. Consequentia patet, Antecedens verò probatur. Voluntas non potest movere intellectum ad specificationem actus, sed solum ad ejus exercitium: Ergo nec ad assentiendum rebus fidei, potius quam ad dissentiendum. Consequentia est evidens, Antecedens verò probatur ex D. Thoma 1. 2. quæst. 9. art. 1. docente proprium esse voluntatis movere omnes potentias quoad exercitium actus, intellectus verò movere quoad specificationem.

Respondeo negando Antecedens, ad cujus probationem, nego iterum Antecedens. Et ad ejus probationem, ex D. Thoma desumptam, dico quod licet proprium sit voluntatis determinare intellectum solum quoad exercitium actus circa aliquod objectum, quando à tali objecto sufficienter quoad specificationem determinatur ipse intellectus, ut contingit in demonstrationibus scientificis, in quibus objectum ratione suæ evidentie totaliter convincit intellectum; si tamen objectum, ratione suæ inevidentie, relinquit intellectum indifferenter ad speciem actus, ad assentiendum, vel dissentiendum, tunc pertinet ad voluntatem, ipsum quoad hoc determinare, subindeque etiam quoad specificationem movere: maxime cum intellectus & voluntas, ob naturalem sympathiam & connexionem quam habent ad invicem, sibi mutuò quodammodo communicent suas proprias perfectiones & virtutes; voluntas intellectui virtutem movendi quoad exercitium (propter quod intellectus ita de facto

10. movet potentias externas suo imperio) & intel- A
lectus voluntati potentiam movendi & determi-
nandi quoad specificationem.

13. Instabis tamen: Ideo ex solutione data, ad spe-
ciem actus fidei requiritur pia motio sive affectio
voluntatis, quia cum objectum fidei, ratione suae
obscuritatis, sit ex se insufficiente ad determinan-
dum intellectum circa assensum potius quam dis-
sensum, debet voluntas talem insufficientiam ob-
jecti supplere per piam affectionem: Sed non
potest voluntas per piam motionem, seu affectio-
nem, talem insufficientiam supplere: Ergo nec
determinare intellectum ad speciem actus cre-
dendi. Minor probatur: Insufficientia veritatis
objecti ad movendum intellectum, & ipsum de-
terminandum in actu fidei, est insufficientia evi-
dentiae, quandoquidem ex dictis ideo objectum
illud dicitur insufficiente ad talem motionem &
determinationem, quia non est evidens: Atqui
voluntas non potest per suam motionem supple-
re in objecto fidei defectum evidentiae, non enim
reddit ipsum evidens, sed relinquit obscurum:
Ergo &c.

14. Respondeo negando Minorem, ad cujus pro-
bationem, concessa Majori, dico ad Minorem,
voluntatem non ideo dici per piam motionem
supplere defectum evidentiae objecti, quod red-
dat illud evidens, sed quia facit illud quod praes-
tet evidentia objecti, si adesset, nempe deter-
minationem intellectus ad credendum, potius quam
ad discredendum. Quomodo autem ita determi-
net intellectum voluntas, si queras, dico intan-
tum id ab ea praestari, in quantum reddit intel-
lectum complacentem, sive pie affectum, sicuti
ipsamet est complacens & pie affecta, circa my-
steria fidei proposita; talis enim complacentia &
affectio est veluti pondus, quo non necessitata,
sed liberè determinata, impellit & determinat in-
tellectum ad consensum potius quam ad dissen-
sum.

15. Ex dictis inferes, quod cum nihil sit volitum,
quin praecognitum, & ad omnem actum volun-
tatis praerequiratur aliquis actus ex parte intel-
lectus, necessarius est aliquis actus intellectus, quo
regulatur proximè pia motio, seu affectio volun-
tatis, nimirum iudicium practicum, quo conve-
nientia & honestas objecti credendi voluntati re-
praesentetur, & ipsa efficaciter moveatur ad vo-
lendum credere. Et tale iudicium practicum est
in sua substantia supernaturale, sicut ipsa pia mo-
tio & affectio voluntatis quam regulat: unde ad
utrumque actum eliciendum aliquod auxilium
entitativè supernaturale requiritur, ut ostendi-
mus in Tractatu de Gratia.

ARTICULVS II.

*Utrum ad piam motionem voluntatis, in-
tellectum ad credendum determinantis, re-
quiratur virtus vel habitus specialis, à
fide distinctus?*

16. Affirmant Suarez, Valentia, Molina, &
alii Recentiores; negant communiter Dis-
cipuli D. Thomae, excepto Joanne à S. Thoma,
qui concedit quidem ad piam motionem, subin-
deque ad actum fidei, non praerequiri virtutem,
quae sit directè & per se moralis, asserit tamen
necessariam esse ad eliciendum talem actum ali-

Tom. IV.

quam qualitatem habitualement in voluntate, re-
ductivè pertinentem ad fidem, quatenus est quae-
dam inchoatio ipsius, & participium. Pro reso-
lutione

17. Dico: Ad eliciendam piam motionem volunta-
tis, quae intellectus determinatur ad credendum,
non praerequiratur virtus, vel qualitas habitua-
lis, sed auxilium actuale sufficit.

18. Probatur breviter: Actus pie affectionis est
imperfectus in sua specie, quia non est ultimus
in illa, sed comparatur per modum viae & ten-
dentiae ad actum fidei: Ergo ad illum eliciendum
non requiritur aliquis habitus virtutis, sed suffi-
cit auxilium actuale. Antecedens constat, Con-
sequentia verò probatur. Habitus virtutis non
ponitur nisi ad actus perfectos & ultimos, qui
proximè tendunt circa sua objecta: Ergo si actus
pie affectionis se habeat ut imperfectus & via-
lis, non debet assignari aliquis habitus virtu-
tis ad ipsum eliciendum, sed auxilium actuale
sufficit.

19. Confirmatur & magis illustratur haec ratio:
Actus pie affectionis ex propria sua ratione pra-
cedit actum fidei, tanquam dispositio seu inchoa-
tio illius, ut docet D. Thomas quaest. 14. de ve-
rit. art. 2. ad 10. Atqui virtus specialis non consti-
tuitur ad actum qui se habet per modum dispo-
sitionis, seu inchoationis alterius actus perfecti:
Ergo ad piam motionem non debet poni ha-
bitus specialis, etiam imperfectus, sed sufficit
habitus fidei, cum auxilio speciali ex parte vo-
luntatis.

20. Addo quod non potest talis habitus specialis ha-
bere ordinem ad quem reducatur: Ergo non da-
tur. Probatur Antecedens, quia vel ad habitus
Theologicos, vel ad morales reduci deberet: Sed
ad neutrum horum habituum ordinem reduci po-
test: Ergo ad nullum. Minor quoad primam par-
tem, quod scilicet talis habitus non possit reduci
ad habitus Theologicos, constat, quia non attingit
immediatè Deum. Quoad secundam probatur:
Nam si esset habitus moralis, vel esset virtus per
se infusa & supernaturalis, vel naturalis & acqui-
sita? Non potest autem dici naturalis, quia actus
pie affectionis, sive volitionis credendi, cum sit
causa actus fidei, est, sicut ille, supernaturalis, ac
proinde non potest habere pro principio, à quo
elicitivè procedat, virtutem naturalem acquisi-
tam: non potest etiam talis virtus dici supernatu-
ralis & per se infusa, quia omnis virtus moralis
per se infusa supponit prudentiam infusam, tan-
quam suam regulam, & ista charitatem, utpote
cum absque charitate deficiat debita habitudo ad
ultimum finem supernaturalem, subindeque ra-
tio prudentiae supernaturalis, ut ostendit D. Tho-
mas 1.2. qu. 65. art. 4. ad 1. Actus autem voluntatis
determinans intellectum ad credendum, non sup-
ponit necessariò charitatem, quandoquidem po-
test, sicut actus fidei, esse in homine gratia habi-
tuali destituito, & in peccato mortali existente:
Ergo &c.

21. Obijcies primò: D. Thomas infra quaest. 4. art.
2. in corp. sic habet: *Oportet quod tam in voluntate
sit aliquis habitus: quam in intellectu, si debeat
actus fidei esse perfectus*: Sed non debet poni in
voluntate aliquis habitus, nisi ratione pie affe-
ctionis, ad actum fidei requisitus: Ergo ad eam eli-
ciendam aliquis habitus in voluntate requiritur.

Respondet cum Caietano, aliisque D. Tho-
mae Discipulis, S. Doctorem loqui de actu fidei
perfecto, non solum perfectione essentiali, quam

P p iij